

УДК 378.22+341.63

UDC 378.22+341.63

DOI: 10.31475/ped.dys.2019.26.09

ОЛЬГА НАГОРНА,

кандидат філологічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницький університет управління і права імені Леоніда Юзькова, вул. Героїв Майдану, 8)

OLHA NAHORNA,

candidate of philological sciences, associate professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Heroiv Maidanu str., 8)

ORCID: 0000-0003-1848-4368

Завершення навчання на спеціалізованій магістерській програмі з міжнародного арбітражу як невід'ємний етап у професійній підготовці майбутніх арбітражних суддів
Completion of a Specialized Master's Programme (LLM) in International Arbitration as an Integral Part of the Professional Training of Future Arbitrators

*У статті обґрунтовано необхідність навчання на спеціалізованій магістерській програмі з міжнародного арбітражу як невід'ємного етапу у професійній підготовці майбутніх арбітражних суддів. З'ясовано, що загальна юридична підготовка не здатна забезпечити майбутнього фахівця усіма необхідними знаннями, уміннями та навичками для практичної діяльності у сфері арбітражу. Зазначено, що перед обранням університету і відповідної магістерської програми варто не лише проаналізувати навчальний план та дізнатись про кількість кредитів, які відводяться на вивчення арбітражу, але й звернути увагу на іншу важливу інформацію, зокрема, керівництво та факультетський склад, співпраця з міжнародними арбітражними установами, можливість проходження практики, рівень зайнятості випускників тощо. Ці чинники впливають на репутацію та престиж обраної магістерської програми. Було наведено перелік найбільш авторитетних магістерських програм з міжнародного арбітражу, складеного у результаті дослідження, проведеного журналом *Global Arbitration Review* у 2012 році.*

Ключові слова: магістерська програма, міжнародний арбітраж, професійна підготовка, арбітражний суддя.

The article substantiates the necessity to complete a specialized Master's programme in international arbitration as an integral part of the professional training of future arbitrators. Thus, some pessimists state that Master degree is not an option. Among other things, such facts are mentioned: arbitration practice area is not that big, so graduates can be frustrated when searching for a job; international arbitration is very popular among foreign students who are eager to take LLMs and spend huge sums of money on education, for example, in the US, an LLM from a top law school can cost up to US \$60,000, excluding living expenses, Queen Mary's LLM fees are around US \$24,000, etc.; involvement of many adjunct faculty members with caseloads who cannot devote enough time and attention to their students; possibility to be enrolled on an arbitration-focused summer course. However, it is proved that general legal training is not able to provide a future specialist with the necessary theoretical knowledge, skills and abilities for practical activity in the field of international arbitration.

*It is noted that before choosing a university and a relevant Master's programme one should not only analyze the curriculum and find out the number of credits that are devoted to the study of arbitration, but also pay attention to other important information, in particular, the leadership of a programme and faculty staff, cooperation with international arbitration institutions, possibility of internship, level of employment of graduates, etc. These factors influence the reputation and prestige of a selected Master's programme. The list of the most authoritative LLM programmes in international arbitration is proposed, compiled as a result of the research conducted by the journal *Global Arbitration Review* in 2012.*

Key words: Master's programme (LLM), international arbitration, professional training, arbitrator.

Вступ / Introduction. Соціальні, економічні, політичні зміни в епоху глобалізації призвели до популяризації арбітражної практики, що підвищило попит на кваліфікованих фахівців у галузі міжнародного арбітражу. На сьогодні випускники юридичних шкіл Європи, США, Північної Америки, Азії, Австралії мають можливість продовжувати навчання на спеціалізованих магістерських програмах (LLM) з міжнародного арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів. Існують, однак, суперечливі думки щодо доцільності витратити зайвий час, зусилля та гроші на здобуття магістерського ступеня саме з міжнародного арбітражу, бо існує суб'єктивне переконання, що загальна юридична підготовка здатна забезпечити майбутнього фахівця усіма необхідними знаннями, уміннями та навичками для практичної діяльності у сфері арбітражу.

Становлення професії арбітражного судді в історичному розрізі, виявлення причин зростання популярності професії арбітражного судді, визначення особливостей цієї професійної діяльності та необхідних передумов входження у цю професію були предметами окремих наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців.

Однак, питання професійної підготовки арбітражних суддів в цілому та обґрунтування необхідності здобуття магістерського ступеня за цією спеціальністю як одного з найважливіших важелів професійного становлення зокрема залишаються на сьогодні маловивченими, що й зумовлює доцільність обраної теми.

Мета та завдання / Aims and tasks. Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності навчання на спеціалізованій магістерській програмі з міжнародного арбітражу як невід'ємного етапу у професійній підготовці майбутніх арбітражних суддів.

Методи / Methods. Метод аналізу та синтезу методологічної, соціальної, правової, науково-методичної літератури було застосовано для визначення *ступеня наукової розробленості* дослідницької проблеми. Висновки статті було сформульовано за допомогою методу узагальнення.

Результати / Results. Як уже зазначалось вище, існують певні песимістичні настрої щодо необхідності продовження навчання на магістерських курсах з міжнародного арбітражу, серед яких можна виділити такі основні занепокоєння, зокрема:

1. Попит на фахівців у сфері арбітражу є штучно перебільшеним, а ринок праці є невизначеним.

2. Особливо привабливою арбітражна практика здається випускникам юридичних факультетів з країн, що розвиваються.

3. Магістерські програми є засобом залучення додаткових фінансів в результаті комерціалізації вищої освіти, тому студенти змушені витратити додаткові кошти на навчання. Приміром, юридичні школи США було розкритиковано за надмірне заохочення студентів навчатися на магістерських програмах вузької спеціалізації, включаючи арбітраж, незважаючи на брак робочих місць у цих галузях (GAR, 2012).

4. Більшість курсів в рамках магістерських програм з міжнародного арбітражу викладаються сумісниками або ад'юнкт професорами, які не можуть повністю присвятити себе викладанню, що заважає системності навчання.

5. Щоб стати арбітражним суддею можна закінчити заочні, дистанційні, вечірні чи літні курси, присвячені вивченню арбітражу, при цьому не лише не втрачаючи додатковий рік на навчання, але й отримуючи можливість поєднувати роботу з навчанням. Часто організаторами таких послуг виступають різні арбітражні інституції, приміром, Королівський інститут арбітрів Великої Британії чи Міжнародна торговельна палата.

Ці позиції можна з легкістю спростувати, оскільки:

1. Арбітражне вирішення міжнародних спорів визнається на сьогодні одним із найефективніших засобів позасудового розгляду, а відтак фахівці у цій вузькоспеціалізованій галузі є затребуваними. Завершення спеціалізованих магістерських програм з арбітражу значно збільшує можливості випускника займатись практичною діяльністю на високому професійному рівні. Варто усвідомлювати, що при наймі на роботу у сфері міжнародного арбітражу вагомими є об'єктивні та суб'єктивні чинники, приміром, особисті якості, репутація магістерської програми та університету, який закінчив випускник, успіхи в навчанні, практичний досвід тощо.

2. Відповідно до результатів авторитетного незалежного дослідження проведеного у 2012 році *Global Arbitration Review* (GAR 100) більшість студентів, які навчаються на таких всесвітньо визнаних магістерських програмах як магістерська програма «Порівняльне та міжнародне вирішення спорів» в Лондонському університеті Королеви Марії, магістерська програма «Вирішення міжнародних спорів» у Женевському університеті, магістерська програма «Міжнародні судові процеси і арбітраж» в Цюрихському університеті, магістерська програма «Міжнародний комерційний арбітраж» в Стокгольмському університеті, магістерська програма «Міжнародний комерційний арбітраж» в юридичній школі університету *Вашингтон*, магістерська програма «Міжнародний арбітраж» в юридичній школі університету Маямі тощо, є дійсно іноземними студентами (приміром, в Лондонському університеті Королеви Марії більше третини студентів магістерської програми «Порівняльне та міжнародне вирішення спорів» у 2010 та 2011 роках були з азійських країн. Студенти з Латинської Америки, Азії та Близького Сходу становили подібну частку абітурієнтів на магістерську програму «Вирішення міжнародних спорів» у Женевському університеті у 2012 році) (GAR, 2012). Така активність та зацікавленість з боку іноземних студентів пояснюється браком власного досвіду у сфері міжнародного арбітражу, а також прагненням запозичити передові *напрацювання та здобутки* з метою їх подальшого запровадження в рідній країні.

3. Незважаючи на високі матеріальні затрати, продовження навчання в магістратурі дозволяє

студентам не лише поглибити теоретичні знання, удосконалити практичні навички, зосередитись на вузькій спеціалізації, але й відтермінувати пошук роботи, при цьому залишаючись конкурентним претендентом.

4. Зрозуміло, що штатні викладачі у порівнянні з сумісниками можуть більш глибоко зануритись у навчальний процес, проте сумісники та ад'юнкт професори, як правило, поєднують викладання з арбітражною практикою, що дозволяє їм передавати власний практичний досвід студентам. На сьогодні все більше керівників магістерських програм з арбітражу в США та Європі запрошують ад'юнкт професорів до співпраці. Приміром, практично весь факультетський склад, який залучений до викладання на магістерській програмі «Вирішення міжнародних спорів» у Женевському університеті є ад'юнкт професорами – відомими практиками чи науковцями з інших університетів, які читають усі інтенсивні курси. Ставрос Брекулакис – штатний професор, який викладає на магістерській програмі «Порівняльне та міжнародне вирішення спорів» в Лондонському університеті Королеви Марії, пишається тим, що п'ять штатних викладачів викладають арбітраж разом з Джуліаном Лью (GAR, 2012). Ротаційна основа підбору кадрів, що може характеризуватись певною фрагментарністю у навчанні, компенсується можливістю вчитися та спілкуватися зі знайомими теоретиками та практиками у сфері арбітражу. Це дозволяє налагоджувати професійні зв'язки, що сприяє подальшому працевлаштуванню випускників.

5. Очевидно, що значимість магістерського ступеня з арбітражу визначається передусім правовою культурою країни. Ставрос Брекулакис переконаний, що в країнах Європи з юрисдикцією континентального права більшість юридичних фірм надають перевагу претендентам з магістерським дипломом, а в окремих випадках необхідним є навіть ступінь доктора філософії. Проте, у Великій Британії та США фірми, як правило, воліють працевлаштовувати кандидатів з практичним досвідом (GAR, 2012).

Однак, іноземним юристам, які сподіваються займатись практикою в юридичній фірмі в США, бажано закінчити магістерську програму з арбітражу в американській юридичній школі. Це уможливить складення професійного іспиту, а також надасть доступ до популярних ярмарок вакансій, організованих керівництвом магістерських програм з міжнародного арбітражу в університеті Маямі, в Нью-Йоркському університеті, в юридичній школі університету Техас, в юридичній школі університету Вашингтон.

Крім того, зважаючи на транснаціональний характер бізнесу, практикуючі арбітражні судді, які знайомі з різними правовими культурами та системами, мають можливість більш широко мислити та неупереджено діяти на міжнародній арені. Офіційне навчання в магістратурі дозволяє студентам з неангломовних країн підвищити рівень юридичної англійської мови. Досить часто практикуючі арбітражні судді без ступеня магістра з міжнародного арбітражу згодом відчують потребу отримати теоретичне підґрунтя своїм практичним навичкам, і тому вступають на відповідні магістерські програми.

Як зазначає провідний юрисконсульт компанії WilmerHale, яка одночасно очолює магістерську програму університету Королеви Марії у Парижі, професор Максі Шерер, перед обранням університету і відповідної магістерської програми варто не лише проаналізувати навчальний план та дізнатись про кількість кредитів, які відводяться на вивчення арбітражу (GAR, 2012), але й звернути увагу на іншу важливу інформацію, зокрема, керівництво та факультетський склад, співпраця з міжнародними арбітражними установами, можливість проходження практики, рівень зайнятості випускників тощо. Ці чинники впливають на репутацію та престиж обраної магістерської програми.

Обговорення / Discussion. Оскільки кількість магістерських програм з арбітражу та спеціалізованих курсів продовжує зростати, то було висунуто ідею створити своєрідний рейтинг існуючих програм за об'єктивними показниками, приміром рівень зайнятості випускників чи кількість годин, відведених для спеціалізованого навчання. Відповідно до результатів досліджень, 60% фірм обирають випускників зі ступенем магістра з арбітражу (GAR, 2012).

Враховуючи академічну репутацію юридичної школи, кількість курсів та годин, присвячених вивченню арбітражу можна виділити заклади, які пропонують ступінь магістра з арбітражу або альтернативного вирішення спорів: Стокгольмський університет, Женевська юридична школа, Упсальський університет, Лондонський університет Королеви Марії, Нью-Йоркський університет, юридична школа Пенпердинського університету та інші.

Базельський університет, Невшательський університет, університет Люцерн у співпраці з Швейцарською арбітражною академією, Колумбійський університет, Гарвардський університет, Стенфордський університет, Каліфорнійський університет, Єльський університет, Сіракузький університет, Лондонська школа економіки, Університетський коледж Лондона, Королівський коледж в Лондоні тощо – це престижні університети світу, які пропонують лише навчальні курси з міжнародного арбітражу та/чи альтернативного вирішення спорів в розрізі загальної магістерської

програми за спеціальністю «Право» або як окрема спеціалізація в рамках, наприклад, господарського права.

За версією видання *GAR* несподіваним переможцем у такому рейтингу став Стокгольмський університет, де у 2003 році американський юрист Патрісія Шоннесі та шведський професор Ларс Хеуман заснували магістерську програму з комерційного арбітражу. Цю програму не було гучно прореклармовано в ЗМІ, проте результати роботи є більш переконливими аргументами. Щорічний набір обмежується 30 студентами з близько 20 країн світу. Більшість випускників Стокгольмського університету працюють у фірмах Західної Європи та США (*GAR*, 2012).

Магістерська програма «Вирішення міжнародних спорів» (*The Geneva LL.M. in International Dispute Settlement (MIDS)*) юридичного інституту Женевського університету, яка функціонує з 2008 року, посідає друге місце. Вражаюча кількість випускників цієї програми зараз працюють на уряд, у провідних юридичних фірмах та арбітражних установах світу, включаючи *Hanotiau & van den Berg, Lalive and King & Spalding*, в Німецькому інституті арбітражу тощо (*The Geneva LL.M. in International Dispute Settlement*, 2019).

Лондонський університет Королеви Марії займає поважне третє місце цього рейтингу, хоча якщо врахувати загальну кількість випускників магістерської програми, то реальні результати можуть дещо відрізнятись. Школа міжнародного арбітражу була заснована в 1985 році і вважається першою школою, яка розробила спеціалізовану магістерську програму з міжнародного арбітражу. Директор школи Лукас Містеліс стверджує, що Школа міжнародного арбітражу Лондонського університету Королеви Марії, починаючи з 2003 року, випускає принаймні 100 студентів з магістерським дипломом з арбітражу (*Comparative and International Dispute Resolution*, 2019).

Магістерська програма «Міжнародне регулювання бізнесу, судова практика та арбітраж» юридичної школи Нью-Йоркського університету під керівництвом Франко Феррарі, започаткована у 2009 році, також увійшла у рейтинг найвідоміших спеціалізованих програм з арбітражу (*International Business Regulation, Litigation and Arbitration*, 2019).

Юридична школа *Пеппердинського* університету (Малібу) з магістерською програмою «Міжнародний комерційний арбітраж» та юридична школа університету *Вашингтон, де* функціонує магістерська програма за спеціалізацією «Міжнародний комерційний арбітраж», також уходять до списку найуспішніших та найефективніших магістерських програм з міжнародного арбітражу у світі (*LLM in International Commercial Arbitration?* 2019).

Висновки / Conclusions. Отже, було доведено, що продовження навчання на магістерських програмах з міжнародного арбітражу є невід'ємним етапом у професійній підготовці майбутніх арбітражних суддів. Диплом магістра з міжнародного арбітражу є очевидною перевагою при працевлаштуванні. Особливе значення навчання в магістратурі має для студентів з неангломовних країн, бо дозволяє не лише ознайомитись з різними правовими культурами та системами, але й підвищити рівень юридичної англійської мови. Було наведено перелік найбільш авторитетних магістерських програм з міжнародного арбітражу, складеного у результаті дослідження, проведеного журналом *Global Arbitration Review* у 2012 році.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Comparative and International Dispute Resolution. Retrieved from <http://www.law.qmul.ac.uk/postgraduate/courses/items/138020.html> (last accessed 26 April 2019). [in English].
2. The Geneva LL.M. in International Dispute Settlement (MIDS). Retrieved from www.mids.ch (last accessed 26 April 2019). [in English].
3. International Business Regulation, Litigation and Arbitration. Retrieved from <http://www.law.nyu.edu/llmjsd/ibrla> (last accessed 24 April 2019). [in English].
4. LLM in International Commercial Arbitration. Retrieved from <https://law.pepperdine.edu/degrees-programs/master-of-laws/international-commercial-arbitration.htm> (last accessed 24 April 2019). [in English].
5. Perry, S. (2012). Mastering the trade. *Global Arbitration Review*, 7/6, 13–20. [in English].

Дата надходження статті: «02» квітня 2019 р.

Стаття прийнята до друку: «26» квітня 2019 р.

Нагорна Ольга – завідувач кафедри мовознавства Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова, кандидат філологічних наук, доцент

Nahorna Olha – head of language studies chair of Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, candidate of philological sciences, associate professor

Цитуйте цю статтю як:

Нагорна, О. (2019). Завершення навчання на спеціалізованій магістерській програмі з міжнародного арбітражу як невід'ємний етап у професійній підготовці майбутніх арбітражних суддів. *Педагогічний дискурс*, 26, 60–63.

Cite this article as:

Nahorna, O. (2019). Completion of a Specialized Master's Programme (LLM) in International Arbitration as an Integral Part of the Professional Training of Future Arbitrators. *Pedagogical Discourse*, 26, 60–63.